

شرق — ۲۰۲۹ سال یازدهم • شماره ۲۰۲۹

برنامه و محورهای چهارمین همایش موزه علوم و فناوری در گفت‌وگو با «مهرداد وحدتی»

با تقویت موزه‌های علمی، گردشگری علمی را توسعه دهیم

گروه علم: موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران، هر ساله همایشی را با حضور کارشناسان، مدیران و پژوهشگران موزه‌ها و مراکز علمی معتبر دنیا برگزار می‌کند. چهارمین همایش نیز در روزهای ۲۷ تا ۲۹ آبان امسال با عنوان «ترویج علم در موزه‌ها و مراکز فرهنگی» برگزار خواهد شد. به‌همین مناسبت درباره تاریخچه، اهداف و دستاوردهای موزه علوم و فناوری با آقای دکتر «مهرداد وحدتی» رئیس این موزه، گفت‌وگو کردیم که خلاصه‌ای از این گفت‌وگو پیش‌روی شماست.

✎ آقای دکتر به نظر بهتر است برای آشنایی با این موزه، گفت‌وگو را از تاریخچه این موزه شروع کنیم.

موزه علوم و فناوری، از نظر سنی موزای جوان است که برای ترویج علم در صنعت موزه‌داری کشور، تلاش و فعالیت می‌کند و مأموریت اصلی این مرکز بازسازی و معرفی دستاوردهای علمی دانشمندان و محققان ایران و جهان اسلام است. درباره تاریخچه این موزه هم باید بگویم بحث تأسیس موزه علوم و فناوری از سال ۸۹ در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مطرح بود و در نهایت وزارت علوم در سال ۱۳۸۰ پیشنهاد تأسیس موزه علوم و فناوری را مطرح کرد که کلیات آن در سال ۱۳۸۱ در هیات وزیران تصویب شد. در سال ۱۳۸۴ نیز در پی بررسی‌ها و کارشناسی‌های به‌عمل‌آمده، اساسنامه موزه هیات‌انامایی و فناوری در شورای گسترش آموزش عالی، تصویب و ابلاغ شد. در سال ۸۹ نیز کارهای اجرایی آن شروع شد. کار در ابتدا در ساختمانی اجرایی در سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی و با ۱۲ نفر پرسنل آغاز شد ولی از آن زمان به بعد فعالیت‌هایش توسعه پیدا کرد.

✎ هدف از تأسیس این موزه چیست؟ به بیان دیگر وزارت علوم می‌خواهد با تأسیس این موزه، به چه اهدافی دست پیدا کند؟

در حقیقت موزه علوم و فناوری در راستای تکمیل نهادهای مرتبط با توسعه علم و فناوری کشور ایجاد شده است. این موزه می‌خواهد با نمایش پایه‌های دانش و تحول فناوری، باعث دانش‌افزایی، اشاعه تفکر علمی و ارتقای سطح زندگی افراد جامعه شود تا در نهایت آحاد جامعه بتوانند در مسیر تعالی خود قدم بردارند. موزه علوم و فناوری در افاق چشم‌انداز کشور، سازمانی است پویا که تلاش دارد به مردم و دانش‌پژوهان سرتاسر کشور کمک کند که به توانایی‌های خود، آگاهی یافته و از دانش خود برای خلاقیت و نوآوری برای ایجاد زندگی بهتر استفاده کنند. این هدف سرلوحه همه کارها و فعالیت‌های ماست و به ما کمک می‌کند تا با برنامه‌ریزی‌های مناسب و نیز بهره‌گیری از منابع انسانی دانش‌مدار و امکانات موزه، به اهدافی که گفتیم، دست پیدا کنیم و بتوانیم اولین موسسه اطلاع‌رسانی علمی و آموزشی مشاهده‌محور در سطح کشور، در حد بهترین و منطقه و دارای جایگاه معتبری در جهان باشیم.

✎ در موزه علوم و فنون، چه آثاری به نمایش درآمده است؟
هم‌اکنون حدود ۴۰۰ اثر در این موزه به نمایش عمومی

بخش: ایستگاه

تقدیر از موزه علوم و فناوری

در مراسمی که عصر روز چهارشنبه ۳۱ اردیبهشت در خانه‌هنرمندان برگزار شد، موزه علوم و فناوری به‌عنوان موزه برتر برگزیده‌شد. در مراسم تقدیر از موزه‌های برتر کشور که با حضور «اسیدمحمد خاتمی» (رئیس جمهور سابق)، «امسعود سلطانی» (رئیس سازمان میراث‌فرهنگی)، «امجدحسین طالبیان» (معاون میراث‌فرهنگی سازمان میراث‌فرهنگی)، «اسیدمحمد بهشتی» (مدیر ایکوم ایران و مشاور ارشد رئیس سازمان میراث‌فرهنگی) و «احمد محیط‌طباطبایی» (جانشین مدیر ایکوم و عضو هیات اجرایی ایکوم) در خانه‌هنرمندان برگزار شد، ۲۰۷ موزه شرکت‌کننده با ۱۲ معیار بررسی شدند. موزه علوم و فناوری در حوزه بازدید، بهترین موزه شناخته شد. این موزه در زمینه‌های آموزش، معرفی و توسعه مدیریت نیز لوح تقدیر گرفت. از این موزه در حوزه تلاش برای بقا و حفاظت نیز تقدیر شد.

درآمده است. برخی از آثار هم در مخازن نگهداری می‌شود. قدیمی‌ترین اثری که در اینجا به نمایش درآمده، اثری از دوره اشکانیان است که در مورد تولید و به‌کارگیری الکتریسیته نیروی برق است. در مجموع در این موزه، برخی از اختراعات و نوآوری‌ها و ابتکارات دانشمندان ایران (در قبل و بعد از اسلام) به شکل سخت‌افزاری شبیه‌سازی شده است. یعنی ما برای آشنایی دیدارکنندگان با ابتکارات و نوآوری‌های دانشمندان ایرانی، شکل و تصویر آن ابزارها را ازایه نمی‌دهیم بلکه یک نمونه از هر ابزار را ساختیم و در معرض دید گذاشتیم که تماشاگران و دیدارکنندگان می‌توانند از نزدیک آن را لمس کنند و کاربردهای آن را ببینند. به بیان دیگر ما با این روش درصد بازسازی تاریخ کهن علم و فناوری و تأکید بر نقش دانشمندان ایران و اسلام در پیشبرد آن هستیم. البته لازم به یادآوری است که این آثار بسیار ارزشمند هستند و نمونه اصلی بسیاری از ابزارها هم‌اکنون با موجود نیست یا در کشورهای خارجی است برای مثال، اصل همان پیل اشکانی در آلمان است و ما از روی اسناد و مدارک موجود، آن را بازسازی کردیم. البته ما نمونه اصلی ششت مورد از ابزارها را داریم اما نمونه واقعی و عملی اختراعات و ابتکارات دانشمندان ایران و جهان اسلام در دو دوره قدیم و جدید به صورت سخت‌افزاری بازسازی شده است و به دلیل بازسازی‌بودن، در مورد تخریب و آسیب‌دیدن در اثر استفاده مکرر دیدارکنندگان، نگرانی نداریم. ما تاکنون برخی از وسایل

✎ آیا توجه به مشکلات موجود، چه راهکاری برای آشنایی مردم با تاریخ فناوری‌های بومی اندیشیده‌اید؟
ما توجه به بودجه و امکانات موجود، شاید یکی از بهترین راهکارها، برگزاری نمایشگاه‌های سیار است. ما تاکنون پنج نمایشگاه سیار در شهرستان‌ها و بیش از ۲۰۰ مورد نمایشگاه سیار در تهران برگزار کردیم.

✎ موضوع همایش امسال چیست؟
هم‌گونه که در جریان هشتادامسال چهارمین همایش بین‌المللی موزه علوم و فناوری را برگزار می‌کنیم. البته بین‌المللی‌بودن همایش به این معنا نیست که افراد زیادی از کشورهای مختلف در آن شرکت کنند بلکه روال ما این

درباره موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران

دستاوردهای علمی دانشمندان تمدن ایران و اسلام

لندن به من دست داد. موزه علوم و فنون، هم‌اکنون در کنار ساختمان باعظمت موزه ایران‌یستان و در جای کنیخته‌ای‌ملی سابق در خیابان امام خمینی قرار دارد. کار ساخت این بنا در سال ۱۳۱۳ به «آندره گدار» معمار فرانسوی واگذار شد. او با الهام از عناصر و شیوه‌های معماری دوره ساسانی، کار خود را آغاز کرد و در سررد ساختمان را چون ایوان بلند کسری، با آجرهای قرمز بنا کرد و آن را در سال ۱۳۱۶ به پایان برد. در سال ۱۳۱۶ وسایل عتیقه و کتاب‌هایی که در عمارت مسعودیه بوده، به آنجا منتقل شد و به این ترتیب این ساختمان کار خود را به‌عنوان موزه و کتابخانه ملی آغاز کرد. کتابخانه ملی حدود ۷۰ سال در این مکان قرار داشت تا آنکه ساختمان بزرگی را در شمال تهران به‌عنوان کتابخانه ملی ساختند و کتاب‌ها به آنجا منتقل شد.

موزه علوم و فناوری نیز که شامل دستاوردهای علمی دانشمندان تمدن ایران و اسلام است، کار خود را در سال ۱۳۸۹ آغاز کرد.

در این موزه، همه روزهای هفته به‌جز روزهای تعطیل به روی عموم مردم باز است و در آن انواع وسایل و ابزارهای قدیمی ساخته و به نمایش گذاشته شده است، از جمله ابزارهایی که روزی فرزندان «موسی شاکر خراسانی» معروف به «بنوموسی» می‌ساختند. آنها کتابی به نام الحیل را در قرن دوم و سوم هجری نوشته‌اند و صد نمونه از کارهای خود را در آنجا معرفی کرده بودند. یکی از ابزارهای آنان، کاس‌العدل است، وسیله‌ای برای آبیاری و ذخیره آب. در این موزه از نوشته‌های بزرگانی چون «ابن‌سینا»، «ابوالفتح خازنی»، «اجرزی» و «عرضی» استفاده شده و انواع ترازوها و وسایل نجومی و ابزارهای ساده را که دانشمندان، قرن‌ها پیش به کار می‌بردند، ساخته و به نمایش گذاشته‌اند. جالب آنکه دیدنی‌های این موزه، فقط مربوط به قرن‌های گذشته نیست بلکه دیدارکنندگان می‌توانند وسایلی را مشاهده کنند که قوانین فیزیک مربوط به آنها در کتاب‌های درسی موجود است و به این ترتیب، به خوبی می‌توانند کارکرد و کاربردهای این قانون‌ها را به شکل عملی مشاهده کنند. در این موزه می‌توانیم قانون عمل و عکس‌العمل نیوتن یا قانون اسنل و دکارت مربوط به پرتوهای نور را بررسی کنیم.

خوشبختانه گروهی از جوانان فعال و سازنده در این موزه کار می‌کنند که نه‌تنها آنچه را که خود می‌دانند، به دیدارکنندگان می‌آموزند، بلکه از بازدیدکنندگان هم می‌خواهند که اگر از ابزار و وسایلی خبر دارند که در گذشته استفاده می‌شد، به آنها اطلاع دهند. چندی پیش از خود اینجانب نیز دعوت کردند تا درباره عصارخانه اطلاعاتی به آنها بدهم. پس از آنکه اینجانب طرح عصارخانه را به آنها دادم، مسوولان با هنرمندی که دستان ماهر و سازنده‌ای داشت، قرارداد بستند و مدل تیر و تبرخانه و سنگ عصارخانه را ساختند و در نمایشگاه به نمایش گذاشتند. عصارخانه کارخانه عصاره‌گیری و روغن‌کنی سنتی است که قرن‌ها در ایران مشغول به کار بود و با آن از دانه‌های روغنی مانند منداب، بزرک، کنجد و... روغن می‌گرفتند. مهم‌ترین روغنی که در عصارخانه به دست می‌آمد، روغن چغندر بوده است، روغن چغندر را از دانه‌های

برنامه و محورهای چهارمین همایش موزه علوم و فناوری در گفت‌وگو با «مهرداد وحدتی»

گردشگری علمی را توسعه دهیم

است که از یک نفر صاحب‌نظر از کشورهای شناخته‌شده در این عرصه، برای برگزاری سخنرانی، نشست‌های علمی و کارگاه‌های آموزشی دعوت می‌کنیم. علاوه بر این از متخصصان و صاحب‌نظران ایرانی نیز برای ارائه مقالات و شرکت در همایش دعوت می‌کنیم. این همایش سه‌روزه است و چهارمین دوره آن امسال روزهای ۲۷ تا ۲۹ آبان و به مناسبت هفته علم برگزار می‌شود.

✎ این همایش با چه محورها یا موضوعاتی برگزار می‌شود؟

همایش چهارم موزه علوم و فناوری، سه محور عمده و اصلی دارد. «فرهنگ، نهادهای فرهنگی و ترویج علم»، «شیوه‌ها و نتایج ترویج علم در موزه‌ها و مراکز فرهنگی» و «اسیاستگذاری علمی، فرهنگی و ترویج علم» محورهای اصلی همایش امسال است که البته هر کدام از این محورهای اصلی، خودشان به چند بخش جزئی‌تر و دقیق‌تر تقسیم شده‌اند.

✎ برگزاری همایش‌های سال‌های گذشته چه دستاوردهایی داشته است؟

در۸۰صده افرادی که سال‌های قبل در این همایش‌ها شرکت کرده بودند، کارشناسان موزه‌ها بودند که این نشست‌ها باعث افزایش علاقه، تجربه و تخصص آنها شده است. به بیان دیگر، سالی یکبار این فرصت برای این کارشناسان پیش می‌آید که در کنار هم باشند و در روز آخر هم به شکل رسمی از موزه ما بازدید کنند. در نهایت هم هدف کلی کار این است که موزه‌داری را در ایران صنعتی کنیم. متأسفانه موزه‌های ما با وجود میراث غنی و تاریخ بسیار پربرای که داریم، نمی‌توانند آن چنان که بایسته و شایسته است، مخاطبان را جلب کنند و به همین دلیل درآمذر ندارند، اما کشورهای دیگر که تاریخ و فرهنگ چندان درختانی ندارند، سالانه هزاران توریست و گردشگر را جذب می‌کنند. کشورهای دیگر با تبلیغات روی موضوعاتی مانند مرد عنکبوتی، میکی موس، والت دیزنی و دیزنی‌لند که پایه و اساس فرهنگی ندارند، هزاران گردشگر را به سوی خود جذب می‌کنند، اما ما هنوز نتوانسته‌ایم با وجود فرهنگ غنی و دیرینه خود، صنعت گردشگری را در ایران توسعه دهیم. تاریخ و فرهنگ ما غنی است و اگر یک گردشگر خارجی بخواهد با میراث فرهنگی ایران آشنا شود، دست‌کم به یک سال وقت نیاز دارد تا آشنایی اولیه‌ای با این میراث داشته باشد. می‌توان با استفاده از روش‌های گوناگون و از جمله تقویت موزه‌های کشور و به‌ویژه موزه علوم و فناوری، بستر گردشگری علمی را تقویت کرد. باید با علمی‌کردن صنعت موزه‌داری در کشور، گردشگری علمی را تقویت کرد.

✎ برنامه‌هایتان برای آینده این موزه چیست؟
برای گسترش فعالیت‌های این موزه برنامه‌های زیادی داریم که از جمله آنها می‌توان به اجازه نشر برای چهار جلد اثر علمی در مورد دانش موزه‌داری، طراحی و ساخت تریلی موزه نمایشگاهی برای مناطق دورافتاده کشور و کسب مجوز استخدام سه عضو هیات علمی برای موزه علم و فناوری اشاره کرد. (تریلی نمایشگاهی، یک موزه سیار در واحدی کوچک است که طراحی آن تمام شده و بزودی مراحل ساخت آن آغاز می‌شود و از این طریق می‌توان برخی از آشنای موزه علوم و فناوری را به طور سیار در معرض دید عموم در مناطق دورافتاده کشور گذاشت.

درباره موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران

دستاوردهای علمی دانشمندان تمدن ایران و اسلام

منداب می‌گرفتند. این روغن را برای ایجاد روشنایی، در چراغ می‌ریختند. روغن چراغ در هنگام سوختن بوی نامطلوب نفت را نداشت و گازهای حاصل از سوختن نیز سعی نبود.

یکی از کارهای جالب این موزه، تشکیل نمایشگاه‌هایی است که معمولا همراه همایش‌ها و کنفرانس‌ها تشکیل می‌دهد. اتحادیه انجمن‌های معلمان فیزیک ایران که مسوولیت ساده و جذاب‌کردن آموزش فیزیک را بر عهده دارد، با موزه علوم و فنون توافقنامه همکاری نوشته و تاکنون هر جا اتحادیه همایش و کنفرانس برگزار کرده، نمایشگاه موزه نیز برقرار بوده است. در سال ۱۳۹۲ در مرکز نسبیبه دانشگاه فرهنگیان، کنفرانس آموزش فیزیک برقرار شد که افراد زیادی از نمایشگاه موزه علوم و فناوری دیدار کردند. موزه علوم و فنون آمادگی خود را برای برپایی نمایشگاه در همایش «نقش دانشمندان ایرانی اسلامی» که قرار است هشتم خرداد سال جاری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد لنجان برگزار شود، اعلام کرده است. در بازه‌دهمین کنفرانس آموزش فیزیک نیز که قرار است شهرویر در سنجند برگزار شود، شاهد نمایشگاه علوم و فنون خواهیم بود.
تأثیر نمایشگاه‌های علمی و فناوری سبب شده است که جوانان مبتکر و دارای ایده‌های تازه در این زمینه به ساخت وسایل و نمایش آنها و تشکیل نمایشگاه اقدام کنند. نمونه‌ای از این جوانان، آقای «حازم فریور» و آقای «محمد علیزاده» است. آقای «حازم فریور» یک کارآفرین خلاق است. او شرکت فن‌آموز را دایر کرده و بسیاری از جوانان کشور را به کار گرفته است و وسایل علمی پژوهشی و به‌تازگی شیمی می‌سازد و در اختیار مراکز آموزشی قرار می‌دهد. او در تلویزیون هم برنامه‌هایی اجرا می‌کند که بسیار جالب هستند اما کارهای آقای «محمد علیزاده» را روز پنجشنبه ۱۸/۹/۱۳۹۲ در کاشان دیدم. وی باشگاه علمی- پژوهشی فیزیک ایران‌پژوه را تشکیل داده و به اجرای نمایش‌های علمی می‌پردازد. یکی از برنامه‌های جالب ایشان، برگزاری سه شب نمایشگاه علمی در کاشان بود. این برنامه به کمک سازمان رفاهی تفریحی شهرداری کاشان اجرا شد و می‌تواند الگوی بسیار خوبی برای سایر شهرها و شهرداری‌ها باشد.
آقای «محمد علیزاده» که لیسانس فیزیک است، در این کار علمی نمایشی، که با عنوان «جنگ شگفتی‌های علوم» در برابر بیش از هزار نفر بیننده انجام شد، آزمایش‌هایی مانند مجاهده کردن بشکه ۲۰۰ لیتری در اثر فشار هوا (آزمایش باسکال)، تخته میخ‌دار، نریتورن مایع، آزمایش‌های برنولی و... در اجرا و طوری بینندگان را مجذوب نمایش‌های خود کرد که خواستار ادامه آزمایش‌ها در شب‌های دیگر بودند. خوشبختانه در کشور ما افراد جوان و کوشا با بهره‌گیری از امکانات موجود و همکاری با برخی از سازمان‌ها و نهادهای پویا، به خلاقیت و نوآوری‌هایی دست‌زدند که آینده‌روشنی را نوید می‌دهد، ایندکی در آن هر دانش‌آموزی مهارت‌های لازم برای زندگی و برای تولیدات علمی، صنعتی، هنری و فرهنگی را به دست می‌آورد. جوانان! بشتابید تا دینی را که به جامعه خود و جامعه جهانی داریم، با شایستگی ادا کنیم و ایران را در جایگاه والاّیی که شایسته آن است، قرار دهیم.

برنامه و محورهای چهارمین همایش موزه علوم و فناوری در گفت‌وگو با «مهرداد وحدتی»

برنامه و محورهای چهارمین همایش موزه علوم و فناوری در گفت‌وگو با «مهرداد وحدتی»

زاویه دید

درباره اهمیت و کارکردهای موزه‌های علمی

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

برنامه و محورهای چهارمین همایش موزه علوم و فناوری در گفت‌وگو با «مهرداد وحدتی»

برنامه و محورهای چهارمین همایش موزه علوم و فناوری در گفت‌وگو با «مهرداد وحدتی»

خاطرات نانوشته

درباره اهمیت و کارکردهای موزه‌های علمی

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار

خودباوری ملی، گذشته روزگار